

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора економічних наук Шапошникова Костянтина Сергійовича
на дисертаційну роботу **Дробота Сергія Анаталійовича**
на тему «**Управління розвитком атомно-промислового комплексу
України**», подану на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук за спеціальністю
08.00.03 – економіка та управління національним господарством

На підставі вивчення дисертації та опублікованих за дослідженою темою наукових праць, а також матеріалів щодо апробації та практичного впровадження результатів наукового дослідження, виконаного Дроботом С.А., можна констатувати наступне щодо актуальності, ступеня обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, достовірності та наукової новизни одержаних результатів, повноти їх викладу в опублікованих працях та визначити загальну оцінку проведеного дослідження.

Актуальність теми дослідження

Останнім часом атомно-промисловий комплекс України привертає все більше уваги дослідників та науковців. Стратегічно важлива роль атомно-промислового комплексу не лише для розвитку ядерної енергетики країни, але й для розвитку національного господарства в цілому підтверджується нарощуванням нестабільності та прискоренням змін зовнішнього середовища. Це примушує підприємства атомно-промислового комплексу працювати в режимі загострення ситуації, що актуалізує проблему забезпечення їх майбутнього розвитку.

Сприяючи створенню на території країни виробництва ядерного палива та його компонентів, розвиток атомної промисловості зміцнює енергетичний потенціал національної економіки та її економічну безпеку. Відповідно процес управління розвитком атомно-промислового комплексу потребує трансформації стандартної послідовності прийняття управлінських рішень з врахуванням специфіки та умов його функціонування.

Саме це зумовлює актуалізацію дослідження теоретико-методичних положень та розробки практичних рекомендацій щодо управління розвитком атомно-промислового комплексу України.

Отже, вважаємо, що подана на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук дисертаційна робота Дробота С.А., є своєчасним і нагальним дослідженням, а складність і багатогранність питань, пов'язаних із вирішенням окреслених вище проблем, підтверджує актуальність обраної теми.

Оцінюючи дисертаційне дослідження можна стверджувати, що виконана робота має теоретичне і практичне значення. Актуальність та цінність дисертаційної роботи також підтверджується використанням її основних

положень у навчальному процесі Класичного приватного університету при викладанні дисциплін «Макроекономіка», «Національна економіка», (довідка № 19/20 від 12.03.2020).

Дисертаційна робота відзначається логічністю побудови, послідовністю та системністю викладення. Зміст та результати дисертації відповідають паспорту спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Тема дисертаційної роботи розглянута всебічно і докладно, визначена мета відповідає обраній темі. Дисертантом відповідно до сформульованої мети побудовано логічний комплекс завдань роботи, розв'язання яких забезпечують цілісність та різнобічність дослідження. Обґрунтованість одержаних результатів дослідження забезпечено використанням загальнонаукових та спеціальних методів, а саме: методи темпорального та компаративного аналізу, методи систематизації, аналітичного порівняння та узагальнення, евристичний коефіцієнтний, бальний методи та метод, метод аналітичного вирівнювання в поєднанні з коефіцієнтним методом, експертний метод, методи кореляційно-регресійного аналізу та сценаріїв, матричний метод.

Отримані здобувачем результати дисертаційного дослідження базуються на використанні класичних і новітніх поглядів на управління розвитком України. Можна цілком стверджувати, що всі завдання у проведеному Дроботом С.А. дослідженні знайшли своє вирішення.

Наукові положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи ґрунтуються на використанні достатньо широкої інформаційної бази, а саме: є нормативно-правові та законодавчі акти України, Концепція Державної цільової економічної програми розвитку атомно-промислового комплексу України на період до 2020 р., матеріали досліджень українських і зарубіжних науковців, статистичні матеріали Державної служби статистики України, звітні дані підприємств атомно-промислового комплексу. Емпіричною базою стали результати здійснених автором розрахунків.

Характеризуючи дисертаційну роботу, слід відзначити, що отримані результати в достатній мірі обґрунтовані, виклад наукових положень здійснено переконливо та в логічній послідовності, висновки і рекомендації ґрунтуються на результатах власних досліджень здобувача. Представлені в дисертації результати відрізняються глибиною аналізу, коректністю формулювання пропозицій щодо практичного використання, науковою новизною, рекомендації автора характеризуються конкретністю і мають практичне значення. Висновки є логічно обґрунтованими, комплексно відображають основні положення проведених досліджень, а також можливі напрями їх практичного втілення. Достовірність отриманих результатів підтверджується позитивною оцінкою їх у

процесі апробації на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, реалізацією їх в конкретних розробках та програмах, призначених для використання в роботі наукових установ, вищих навчальних закладів, а також публікаціями у фахових наукових виданнях

Отже, вважаємо доцільним підтвердити, що ґрунтовний аналіз змісту дисертаційної роботи, розроблених і представлених у ній наукових положень та рекомендацій дозволяє зробити висновок про достатній ступінь їх обґрунтованості згідно визнаних вимог на відповідність дисертації Дробота С.А. спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів

Робота характеризується комплексним використанням загальнонаукових та спеціальних засобів емпіричного та теоретичного пізнання, коректним застосуванням арсеналу моделей, використанням системного комплексного підходу. Пропозиції автора можуть бути застосовані в сучасних умовах функціонування національної економіки. Наукова новизна представленого дослідження полягає у тому, що в дисертаційній роботі Дробота С.А. здійснено теоретичне і науково-прикладне розкриття, а також ідентифіковані та обґрунтовані теоретико-методичні основи та практичні рекомендації щодо управління розвитком атомно-промислового комплексу України.

Наукова новизна результатів дослідження

Поставлену в роботі мету досягнуто, при цьому отримано результати, які характеризуються науковою новизною:

– розвинуто підхід до трактування сутності поняття «розвиток галузі», який, на відміну від інших, ґрунтується на застосуванні темпорального аналізу й дає змогу виокремити ключові аспекти розвитку, які відбивають фактори, зміст та результати розвитку, дати розгорнуте визначення розвитку як складного процесу кількісних і якісних змін у галузі, що визначають тип та рівень її розвитку (с. 26-27);

– сформовано типологію розвитку галузі, що, на відміну від існуючих, ґрунтується на застосуванні компаративного аналізу типів розвитку з їх розмежуванням на розвиток екстенсивного виду (факторно-орієнтований тип), інтенсивного виду (інвестиційно-орієнтований тип розвитку) та інноваційного виду (інноваційно-орієнтований тип розвитку) за основними характеристиками, що дає змогу на основі їх порівняння встановити принципові відмінності між видами й типами розвитку (с.33-36);

– розроблено послідовність управління розвитком атомно-промислового комплексу, яку подано в сукупності методико-інформаційного, діагностико-орієнтувального й оціночно-процесуального етапів, що дає змогу управляти розвитком шляхом розробки відповідних управлінських рішень, які формуються, на відміну від інших, у прямій залежності від визначення типу та

рівня розвитку атомно-промислового комплексу (с.72-75);

– запропоновано методичний підхід до оцінювання розвитку атомно-промислового комплексу, що, на відміну від інших, ґрунтується на комплексному оцінюванні виробничих засобів та інвестиційних і інноваційних ресурсів, а також віддачі від їхнього використання й дає змогу оцінити кількісні та якісні зміни в атомно-промисловому комплексі, на основі зіставлення узагальнюючих показників розвитку атомно-промислового комплексу, ідентифікувати тип та визначити рівень його розвитку залежно від інтерпретації значень інтегрального показника розвитку (с.93-110);

– розроблено методичний підхід до оцінювання впливу середовища на розвиток атомно-промислового комплексу, який, на відміну від існуючих, ґрунтується на застосуванні методу аналітичного вирівнювання значень показників розвитку на основі інноваційних ресурсів, дає змогу виокремити стохастичний і детермінований впливи чинників, базуючись на їх розподілі на зовнішні й внутрішні, виявити серед них детермінанти інноваційно-орієнтованого розвитку та диференційовано підійти до їхнього врахування в процесі прогнозування (с.146-166);

– сформовано підхід до прогнозування розвитку атомно-промислового комплексу, що ґрунтується на поєднанні методів аналітичного вирівнювання, кореляційно-регресійного аналізу та сценарного підходу й дає змогу визначити прогнозні значення показників розвитку та їх зміну з урахуванням впливу його детермінантів за базовим сценарієм, а також, беручи до уваги прогнозований вплив детермінантів розвитку з-поміж зовнішніх чинників, побудувати оптимістичний і песимістичний сценарії інноваційно-орієнтованого розвитку атомно-промислового комплексу (с.166-172);

– побудована матриця управлінських рішень у сфері управління розвитком, яка передбачає вибір підходу до їх формування залежно від рівня розвитку атомно-промислового комплексу та встановлення їх характеру залежно від його типу й дає змогу мінімізувати відхилення інтегрального показника розвитку від його цільового значення (с. 192-195).

Достовірність отриманих результатів підтверджують відповідні розробки Дробота С.А., які знайшли своє практичне застосування в діяльності окремих установ, що підтверджується відповідними довідками про впровадження, зокрема: державної інспекції ядерного регулювання України при оцінюванні ефективності управлінських рішень щодо розвитку атомно-промислового комплексу України (довідка № 4 від 12.04.2021), ДП «Ядерне паливо» при підготовці стратегічних документів розвитку атомно-промислового комплексу (довідка № 01/225 від 29.05.2021) та ДП «Державний науково-технічний центр з ядерної та радіаційної безпеки» при підготовці аналітичних матеріалів щодо діяльності атомно-промислового комплексу (довідка № 1/17 від 17.03.2021).

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій

Наукові положення і висновки дисертаційної роботи достатньо повно висвітлені в 13 наукових працях, у тому числі 5 статей в наукових фахових виданнях та у виданнях, які включені до міжнародних наукометричних баз; 1 стаття в зарубіжному науковому виданні; 7 публікацій у виданнях апробаційного характеру.

В оприлюднених наукових працях основні положення дисертаційної роботи та результати дослідження висвітлено з достатньою повнотою. Характер видань і зміст опублікованих наукових праць відповідають вимогам ДАК МОН України, рекомендованим для повноти висвітлення отриманих результатів дисертаційної роботи на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Автореферат відображає основні положення дисертації, її висновки та рекомендації. Результати, а також текст дисертації і автореферату подані автором науковим стилем із підібраним, у відповідності до розробленої структурно-логічної схеми дослідження, ілюстративним та інформаційним матеріалом.

Оцінка змісту дисертаційної роботи та її завершеності, зауваження та дискусійні положення

Аналіз змісту та структури дисертаційної роботи, викладених в ній теоретичних положень, науково-методичних і прикладних розробок дозволяють оцінити її позитивно. Вона за своїм змістом повністю відповідає меті та поставленим задачам дослідження. Дисертаційна робота викладена й оформлена відповідно до норм і вимог, характеризується аргументованістю викладу матеріалу, цілісністю та змістовною завершеністю. Структура і зміст дисертаційної роботи логічно й послідовно пов'язані між собою. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, як із погляду сучасних науково-теоретичних досліджень, так і з позицій практичної реалізації, є достатнім.

Дисертаційна робота на тему «Управління розвитком атомно-промислового комплексу України» складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Основний зміст роботи викладено на 176 сторінках. Дисертація містить 23 рисунки, 54 таблиці. Список використаних джерел включає 194 найменування.

Матеріал подано в логічній послідовності, доступною для сприйняття науковою українською мовою.

Дослідження вирішує багатоаспектну та складну науково-практичну задачу, але, незважаючи на високий рівень її підготовки та позитивну оцінку,

вважаємо за доцільне звернути увагу на наступні дискусійні положення і зауваження, зокрема:

1. Пропонуючи в п. 1.3 послідовність управління розвитком атомно-промислового комплексу України (Рис. 1.7. с.72), автору доцільно було в конкретизувати суб'єктів та об'єктів цього процесу.

2. В дисертації автор наводить перелік нормативно-правових документів розвитку атомно-промислового комплексу, розкриваючи лише окремі аспекти Енергетичної стратегії України на період до 2035 року» (с.64-65) та Державної цільової економічної програми розвитку атомно-промислового комплексу до 2026 року (с. 67-68). При цьому в тексті дисертації стверджується, що управлінські дії в атомно-промисловому комплексі повинні узгоджуватися із державною політикою економічного розвитку (с. 71), але не наведено з якими нормативно-правовими документами економічного розвитку вони повинні корелювати.

3. В роботі дисертанта при формуванні класифікації детермінантів зазначено, що їх розподіл можна здійснювати залежно від поширення впливу на розвиток соціально-економічних систем на макрорівні, мезорівні та мікрорівні. Відповідно цього виокремлено детермінанти діючі на макро, мезо та мікро рівнях (с.47). На нашу думку, цінність дисертації тільки підвищилася, якщо б автором було встановлено взаємозв'язок між детермінантами різних рівнів.

4. Дисертантом на с. 119-120 виконано аналітичну оцінку типу розвитку атомно-промислового комплексу. З табл. 2.14 простежується зміна орієнтації розвитку з одного типу на інший. Так автором встановлено, що у 2012-2014 роках та у 2017 році розвиток атомно-промислового комплексу був інвестиційно-орієнтованим, у 2011 та 2016 році – факторно-орієнтованим. Інноваційно-орієнтований тип розвитку спостерігався у 2015 році та у 2018-2019 роках. Слід було надати пояснення таких змін.

5. Для аналізу змін узагальнюючого показника розвитку на основі інноваційних ресурсів автор користується методикою факторного аналізу (с.128-131). Але не обґрунтовує чому саме на застосуванні саме цієї методики автор зупинив свій вибір.

6. Поза увагою дисертанта залишився досвід зарубіжних країн щодо розвитку атомно-промислового комплексу. На нашу думку це питання є важливим та потребує детального розгляду.

Однак, зазначені зауваження не зменшують цінності та наукової обґрунтованості дослідження і не змінюють загальної позитивної оцінки дисертації Дробота С.А..

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам

Оцінюючи дисертаційну роботу Дробота Сергія Анатолійовича за темою «Управління розвитком атомно-промислового комплексу України» в цілому, можна зробити висновок, що вона є актуальною, завершеною науковою працею,

виконаною особисто на достатньо високому теоретико-методичному рівні, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують завдання щодо розвинення теоретико-методичних підходів та обґрунтування практичних рекомендацій з управління розвитком атомно-промислового комплексу. Дослідження характеризується науковою новизною, положення якої в комплексі із наданими практичними рекомендаціями щодо управління розвитком атомно-промислового комплексу України.

Основні положення й висновки дисертації, що мають прикладний характер, стали базою для розробки відповідних заходів дають підстави оцінити роботу як вагомий науковий внесок. Зміст автореферату та основні положення дисертації є ідентичними. Обсяг друкованих праць та їх кількість відповідає вимогам МОН щодо публікації основного змісту дисертаційних досліджень. Тема роботи, об'єкт та предмет дослідження, зміст, висновки та отримані результати відповідають паспорту спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

За формальними та якісними параметрами дисертаційна робота на тему «Управління розвитком атомно-промислового комплексу України» відповідає вимогам пунктів 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (зі змінами та доповненнями), що висуваються до кандидатської дисертації, а її автор – Дробот Сергій Анатолійович – заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
Заслужений діяч науки і техніки України,
Начальник відділу науково-дослідної роботи
та атестації наукових кадрів
Державної наукової установи
«Інститут модернізації змісту освіти»
Міністерства освіти і науки України

К.С. Шапошников

Підпис Шапошникова К.С. підтверджую:

кандидат педагогічних наук,
Учений секретар Державної наукової установи
«Інститут модернізації змісту освіти»
Міністерства освіти і науки України

Т.І. Бережна